

1699-1700 TARİHLİ BOSNA VİLÂYETİ HUDUDNÂMESİ

Turan GÖKÇE

Giriş

1392'de Üsküp'ün fethiyle birlikte başlayan ilk Osmanlı akınları sonucunda 1463'de fethedilmiş olan Bosna, Osmanlı idâresinde Rumeli beylerbeyliğine bağlı bir *sancak* olarak düzenlendi. Özellikle Kanûnî Sultan Süleyman döneminde gerçekleştirilen fetihlerle sınırları oldukça genişlemiş olan sancak, başlangıçtan itibaren hâiz olduğu askerî ve stratejik öneme binâen, Sokollu ailesine mensup Ferhad Bey'in sancak beyliği sırasında (1 Safer 988/18 Mart 1580) bir *eyâlet* haline getirildi. Kuruluş aşamasında Bosna, Hersek, Klis, Pojega, Orahoviçe (Rahoviçe), Kırka ve İzvornik sancaklarından ibâret olan eyâlete XVI. yüzyıl sonlarında Zaçasna (Çernik) sancağının da ilâvesiyle en geniş sınırlarına ulaştı. XVII. yüzyıl ortalarında, Kanije eyâletine bağlanan Pojega'nın ayrılmasıyla sancak sayısı yediye düşmüş olan eyâletin sınırları, kuzeyde Drava nehri, güneyde bazı Dalmaçya şehirleri hariç olmak üzere Adriyatik denizi, doğuda Drina, güneydoğuda İbre nehirleri ve batıda Lika'nın biraz ilerisine kadar uzanıyordu¹.

Osmanlı Devleti'nin orta Avrupa'daki serhaddini teşkil eden vilâyet hudûdu XVII. yüzyıl sonlarına kadar ciddi bir değişim göstermedi². Ancak, 1699'da Karlofça antlaşmasının imzalanmasıyla, Osmanlı Devleti'nin ilk defa büyük toprak kaybına mâruz kalması sonucunda, kuzey-batı ve güney cephelerinde önemli bir değişikliğe uğradı³. Antlaşma maddelerine göre Osmanlı Devleti'nin Bosna vilâyeti ile ilgili

¹ Feridun Emecen, "Bosna Eyaleti", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (=DİA)*, 6, s. 296-297. Tafsilat için ayrıca bkz. P. L. İnciciyan-H. D. Andreasyan, "Osmanlı Rumelisi'nin tarih ve coğrafyası", *Güney-Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi* 4-5 (İstanbul 1975-1976), s. 103-108; Besim Darkot-J. Krcsmarik, "Bosna-Hersek", *İslâm Ansiklopedisi (=İA)*, II, 725-735; B. Djurdjev, "Bosna", *El*², I, s. 1264-1266.

² Bu hudûdun Osmanlı Devleti için hâiz olduğu önem ve kurulmuş olan sınır karakol teşkilâtı hakkında bkz. Adem Hancı, "XVII. Yüzyılda Bosna Eyaletinde Sınır Karakollarının Teşkilâtı Hakkında", *Beşinci Milletlerarası Türkoloji Kongresi* (İstanbul 23-28 Eylül 1985) *Tebliğler III Türk Tarihi I*, İstanbul 1986, s. 263-270.

³ Tarihin garip bir tecellisi olarak, Osmanlı Devleti'nin kuruluşunun 700. yıldönümünün kutlandığı 1999'un aynı zamanda, Osmanlı ve Avrupa tarihinin önemli dönüm noktalarından birini teşkil eden, Karlofça barış antlaşmasının imzalanmasının 300. yıldönümü olarak değerlendirilmesinin, bu alandaki çalışmalara yeni bir ivme kazandırdığı görülmektedir. Bu cümleden olarak, Abdülkadir Özcan'ın genel incelemesi ("300. Yılında Karlofça Antlaşması", *Akademik Araştırmalar Dergisi* 4-5 (Şubat-Temmuz 2000) *Osmanlı Özel Sayısı*, s. 237-257) yanında, özellikle yeni hudutlar üzerinde yoğunlaşmış olan Monika Molnar'ın, esas olarak,

hudûdu, Bossut suyunun Sava'ya karıştığı yerden Brot kalesine kadar uzanan Sava nehrinin oluşturduğu hatla tâyin edildi⁴. Antlaşmanın imzalanmasından sonra, diğer bölgelerde olduğu gibi bu bölgede de yerinde sınır tespit ve tashih çalışmaları başladı. Bu çalışmalar sonucunda hazırlanan, "hududnâme" tâbir olunan rapor devlet merkezine arz edildi. Osmanlı Devleti'nde sınır tespit çalışmalarının⁵ tipik bir örneğini teşkil etmesi yanında, ait olduğu bölgenin tarihî coğrafyası bakımından hâiz olduğu öneme binâen, *Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Bâb-ı Âsâfi Düvel-i Ecnebiye* tasnifinde yer alan "Hudûd-ı Vilâyet-i Bosna" başlıklı söz konusu rapor bu makaleye konu edildi. Ancak, bunun doğrudan Karlofça antlaşmasında mutâbık kalınan hudutlarla ilgili maddeler gereğince ortaya konulmuş olması dolayısıyla, evvelâ genel hatlarıyla da olsa, söz konusu antlaşma ve beraberinde getirdiği değişikliklere değinmenin daha uygun olacağı düşünüldü.

Karlofça Antlaşması

1683 yılı ilk baharında, oldukça kalabalık bir orduyla Viyana'yı kuşatmış olan Osmanlı Devleti, önce Lehistan ve Venedik, 1695'de ise Rusya'nın Avusturya ile ittifâkı ve fiilen savaşa iştirâkı ile birlikte, dört devletten oluşan bir blokla 16 yıl boyunca değişik cephelerde mücâdele etmek zorunda kaldı. Kuşatmanın akim kalması üzerine, Avusturyalıların Budin ve Belgrad'dan sonra Niş ve Vidin'i de alarak güneye sarkmaları ve Sofya üzerinden Edirne'yi tehdid etmeye başlamaları gibi vahim gelişmeler, Osmanlı Devleti'ni ister istemez bir barış arayışına itti⁶. Askerî ve siyâsî gelişmelere paralel olarak, yıllar boyu devam eden söz konusu barış arayışı süreci, 1697'de yaşanan Zanta mağlubiyeti sonucu, Osmanlı Devleti'nin tekrar Tuna'ya kadar çekilmek zorunda kalmasıyla daha da hızlandı. Diğer taraftan, Venediklilerin Mora yarımadasından kuzeye doğru ilerleyerek Atina'yı işgâl etmeleri, ayrıca, Dalmaçya ve Bosna'da da bir çok kaleyi kontrol altına almaları, durumu daha da ağırlaştırdı⁷.

aşağıda zikredilecek olan, Avusturya'yı temsilen müzâkerelere katılan ve sınır tespit çalışmalarını yürüten Luigi F. Marsigli'nin raporlarına dayanılarak yapılmış olan çalışmaları ("Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'daki Sınırlarının Tespiti 1699-1701", *XIII. Türk Tarih Kongresi (4-8 Ekim 1999) Bildiri Özetleri*, s. 134-135; "Karlofça Antlaşması'ndan Sonra Osmanlı-Habsburg Sınırı (1699-1701)", *Osmanlı*, I, Ankara 1999, s. 472-479.) dikkati çekmektedir.

⁴ A. Özcan, "Aynı makale", s. 244-245; M. Molnar, "Aynı makale", s. 472-473.

⁵ Bunlardan, 1740-1741'de Osmanlı-Rus hudûdunda yapılan bir çalışma için bkz. Ali İbrahim Savaş, "Takrîr-i Ahmed Merâmî Eferdi (Azak Muhaddidi Ahmed Merâmî Efendi'nin 1740-1741 Sınır Tespit Çalışmaları Hakkındaki Raporu)", *Türk Tarih Kurumu Belgeler*, XVI/20 (1994-1995), Ankara 1996, s. 151-173.

⁶ Tafsilat için bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Osmanlı Tarihi*, III. Cilt I. Kısım, Ankara 1983, s. 434-554; Joseph Von Hammer Purgstall, *Osmanlı Devleti Tarihi* (Çev. Vecdi Bürün), 12, İstanbul 1986, s. 82 vd.

⁷ Bkz. Cengiz Orhonlu, "Mustafa II", *İ.A.*, VIII, s. 695-700; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Aynı eser*, s. 556-570; Dimitri Kantemir, *Osmanlı İmparatorluğunun Yükseliş ve Çöküş Tarihi*, 3, (Çev. Özdemir Çobanoğlu), Ankara 1980, s. 242-317.

Bu vahim durum karşısında âcil barış arayışına giren Osmanlı devlet adamlarından Veziriazam Amcazâde Hüseyin Paşa ve Dîvân-ı Hümâyûn Baştercümanı Aleksandre Mavrokordato, Avrupalı devletler nezdindeki diplomatik temaslarıyla, arzu edilen sulhün temini için gerekli olan zemîni oluşturmaya çalıştılar. Bu doğrultuda ortaya konulan gelişmeler üzerine, II. Mustafa'dan tam yetki alan Amcazâde Hüseyin Paşa, Reisülküttab Râmî Mehmed Efendi ile Aleksandre Mavrokordato'yu aracı elçilerle görüşmeye memur etti. Bu doğrultuda yürütülen diplomatik temaslar neticesinde, Amcazâde Hüseyin Paşa'nın Osmanlı hükümetinin barış arzusunu Avusturya hükümetine bildirmesiyle, fiilen müzâkere sürecine girilmiş oldu. Söz konusu aracı elçilerin de katılımıyla, 27 Ocak 1698'de imzalanan *Edirne Protokolü* ile müzâkerelerin başlayabilmesi için gerekli olan diplomatik zeminin hazırlanması süreci tamamlandı⁸.

Bir bakıma, dört müttefik ile Osmanlı Devleti arasında 16 yıldır devam eden mücadelenin hesabının görüleceği barış müzâkereleri, taraflar arasında cereyan eden uzun tartışmalardan sonra varılan karar doğrultusunda, 13 Kasım 1698'de, anlaşmaya isim teşkil eden Karlofça kasabasında kurulmuş olan karargahda başladı. Osmanlı Devleti adına *Rumeli beylerbeyliği* pâyesiyle Reisülküttab Râmî Mehmed Efendi⁹ ile *büyükelçilik* pâyesiyle, kaynaklarda "*mahrem-i esrâr-ı devlet*" olarak kaydedilmiş olan, Dîvân-ı Hümâyûn baştercümanı Aleksandre Mavrokordato'nun katılmış olduğu müzâkerelerde, Avusturya'yı C. d'Ottingen, C. de Marsigli, C. de Schlick, Til ve Talman'dan oluşan kalabalık bir heyet; Venedik'i Ch. Carlo Ruzzini, Lehistan'ı P. De Posnanie Kojaskie Malacowsky, Rusya'yı da Boganowitsh temsil ediyordu¹⁰.

Venedik ve Rusya temsilcileri başta olmak üzere, müttefiklerin yukarıda işaret edilmiş olan Edirne protokolü ile ilgili farklı yorumlarından kaynaklanan sert tartışmaları yüzünden, yaklaşık iki buçuk ay uzanmış olan görüşmelerde, Osmanlı heyeti, genel şartlar üzerinde durarak, öncelikle prensipte anlaşmanın, bu arada da belli konularda manevra kabiliyeti kazanmanın yollarını arayan bir diplomasi uyguladı. Müzâkereler neticesinde, nihâyet 26 Ocak 1699'da Osmanlı-Avusturya (20 madde), Venedik (16 madde) ve Lehistan (11 madde) temsilcileri, 16 yıldır devam eden savaşı sona erdiren anlaşmayı inzalamak sûretiyle, aynı zamanda 16 yıldır devam eden barış arayışında son noktayı koymuş oldular. Kutsal ittifâkın diğer üyesi Rusya ise, 24 Ocak 1699'da kararlaştırılan mütarekeden sonra, ancak 15 Temmuz 1700'de imzalanan, Azak'ı kendilerine kazandırmakla kalmayıp, Kırımîlular'ın kendi üzerlerine akın

⁸ Tafsilat için bkz. A. Özcan, "*Aynı makale*", s. 240-241; C. Orhonlu, "*Aynı madde*", s. 696-698; Joseph Von Hammer Purgstall, *Aynı eser*, s. 259-274; Dimitri Kantemir, *Aynı eser*, s. 288-292.

⁹ Osmanlı başmuralhası Râmî Mehmed Efendi (Bkz. Bekir Sıtkı Baykal, "Râmî Mehmed Paşa", *İA*, IX, s. 623-624)'nin tutturmuş olduğu, vaktiyle Ali Canib Yöntem tarafından tebliğ konusu edilmiş olan ("Râmî Mehmed Paşa ve Sulh-nâmesi", *IV. Türk Tarih Kongresi (Ankara 10-14 Kasım 1948) Kongreye Sunulan Tebliğler*, Ankara 1952, s. 346-353) günlük müzâkere zabıtları "*Vekâyi-i Musâlaha*" sının hâiz olduğu önemi ayrıca belirtmek gerekir.

¹⁰ İsmet Parmaksızoğlu, "Karlofça", *İA*, VI, s. 346-347; A. Özcan "*Aynı makale*", s. 242; İ. H. Uzunçarşılı, *Aynı eser*, s. 589-590; Hammer, *Aynı eser*, s. 274-275.

yapmamalarını da teminat altına alan 14 maddelik İstanbul anlaşmasıyla bu sayfayı kapattılar¹¹.

Antlaşma ile Yeni Hudutların Tespiti ve Bosna Vilâyeti Hudûdu

Söz konusu anlaşmalarla ilgili müzâkereler sırasında, en sert ve uzun tartışmalar, 16 yıl devam eden savaşlar sonucunda ortaya çıkan fiilî duruma göre, yeniden şekillenen hudutların tâyininde yaşandı. Zirâ, henüz barış müzâkerelerinin başlayabilmesi için gereken uygun zemin oluşturulmaya çalışılırken, Avusturya İmparatoru'nun İngiliz elçisi Paget aracılığıyla, Râmî Mehmed Efendi'ye, barışın temel şartlarından biri olarak, " *tarafların her birinin halihazırda elinde bulundurduğu toprağa sâhip olması*" anlamına gelen "*alâ-hâlihî*" ilkesinin kabûlü gereğini bildirmiş olması bunun ilk işareti idi. Kezâ, Kırım Hamı Selim Giray, Şeyhülislâm Seyyid Feyzullah Efendi, Rumeli ve Anadolu kazaskerleri, Yeniçeri Ağası ve Kul Kethüdâsı'nın katıldığı geniş çaplı toplantıda varılan karar doğrultusunda, Osmanlı Devleti'nin de "*alâ-hâlihî*" prensibini kabul ederek, barışın yana tavrını ortaya koyması, müzâkereler sonucunda imzalanacak barış anlaşmasıyla, kutsal ittifâka dâhil olan devletlerin hudutlarının, Osmanlı Devleti aleyhine, önemli ölçüde değişeceğini gösteriyordu. Nitekim, Râmî Mehmed Efendi'ye verilen mazbatada, Osmanlı hükümetinin, tarafların elinde bulunan yerlerin kendilerinde kalmasını; Avusturya askerinin Erdel'deki kalelerden çekilmesi ve Temeşvar civarında yeni kaleler inşâ edilmemesini; Lehistan ile eski sınır üzerinde, Venediklilerle ise mevcut duruma göre anlaşılacakla beraber, bazı kalelerin durumunun belirlenmesi ve sınırların tespit edilmesini istediği kaydedilmiştir¹².

Avusturya ile mutâbık kalınan 20 maddelik anlaşmanın, Avusturya'nın baştan beri üzerinde ısrar ettiği ve Osmanlı Devleti'ne kabul ettirdiği Erdel hududunun tâyini ile ilgili ilk maddesine göre, Temeşvar eyâleti hâriç ve Erdel dâhil olmak üzere, Tissa, Moriş ve Tuna nehirlerinden Osmanlıların da eşit şartlarda yararlanması kaydıyla, bütün Macaristan Avusturya'ya bırakılıyordu. Başka (Beja) taraflarının önceden olduğu gibi Avusturyalılara bırakılması ve Titel bölgesinin eski halinde kalmasını âmir olan diğer bir maddeyle, bu bölgenin hududunun "*Tissa nehrinin Tuna'ya döküldüğü yerden Bossut (Possut) suyunun Sava'ya karıştığı yere kadar olan doğru çizgi*" olarak tâyin edilmesiyle, yeni Macaristan sınırı belirlenmiş oldu¹³.

Antlaşma şartlarına göre, Bossut'un Sava'ya karıştığı yerden Brot kalesine kadar uzanan Sava nehrinin oluşturduğu hatla tâyin edilmiş olan Bosna hududu, esas çalışma konusunu teşkil eden hududnâme metninden de tâkip edilebileceği üzere, Brot, Dobay (Debej), Yesanofça (Jasenowac), Dubiça (Dubica), Kostayniça (Kostajnica), Novi, Krupa ve Bihke kaleleri ile ilgili olarak uzun süre tartışma konusu oldu. Zirâ, Avusturya temsilcileri, bu civardan geçen Unna suyunu hudud kabul etmekle berâber, söz konusu kalelerin boşaltılmasını istemiyorlardı. Uzun müzâkereler sonucunda, Kostayniça'nın

¹¹ İ. Parmaksızoğlu, "*Aynı madde*", s. 348-350; A. Özcan "*Aynı makale*", s. 244-249; İ. H. Uzunçarşılı, *Aynı eser*, s. 591-59.

¹² A. Özcan, "*Aynı makale*", s. 241-242;

¹³ M. Molnar, "*Aynı makale*", s. 473; A. Özcan, "*Aynı makale*", s. 244; İ. Parmaksızoğlu "*Aynı madde*", s. 348; İ. H. Uzunçarşılı, *Aynı eser*, s. 591.

Avusturya'ya bırakılmasına karşılık diğer kalelerin boşaltılmasının kabûlü ile Bosna hudûdu da belirlenmiş oldu¹⁴.

Kağıt üzerinde mutâbık kalınan Osmanlı-Avusturya hududunun tâyini ile ilgili çalışmaları yürüten heyette, Avusturya'yı İtalyan asıllı Luigi Ferdinando Marsigli, Osmanlı Devleti'ni ise Kapıcıbaşı İbrâhim Ağa temsil ediyordu. Marsigli, tabiatıyla Avusturya'nın askerî ve ticârî menfaatlerini ön plânda tutarak hazırlanmış olduğu raporlarında, akarsu kaynaklarından burada yaşayan halkın durumuna varıncaya kadar, hudut hattının bütün coğrafi özellikleri ve askerî tesis potansiyelini en ince ayrıntılarıyla Avusturya hükümetine aktardı. Kapıcıbaşı İbrâhim Ağa'da, beraberinde götürdüğü teknik uzman ve haritacılarla yapmış olduğu çalışmalarda Osmanlı menfaatlerini gözetmeye çalıştı. 26 Ocak 1699'da imzalanan anlaşma şartları, ancak söz konusu sınır tespit heyetinin iki devlet arasındaki yeni hudûdu fiilen netleştirmesi ile 22 Nisan 1699'da yürürlüğe girebildi¹⁵.

Avusturya, Venedik ve Lehistan ile imzalanan anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra, taraflar arasında varılan mutâbakatla tâyin edilmiş olan hudutların yerinde tespit ve tashih çalışmaları başladı. Devrin kaynaklarından tespit edilebildiği kadarıyla¹⁶, imzalanan anlaşma şartlarına göre, yerinde tespit edilecek olan hudut bölgelerini dörde ayıran Osmanlı Devleti, her bir bölgeye nitelikli ve mahallî bilgi ve tecrübesi olan kimselerden oluşan bir heyet tâyin etti. Bu cümleden olarak, Leh hududunun tespitine Kırım Han'ı Devlet Giray'ın nezâretinde Özi muhâfızı Yusuf Paşa; Mora hududunun tespitine Eğriboz muhâfızı İsmâil Paşa; Sirem ve Temeşvar bölgesi hududunun tespitine Belgrad muhâfızı Ali Paşa ile eski Anadolu muhasebecisi Sâmî İbrâhim Efendi; Bosna tarafı hududunun tespitine de Bosna muhâfızı Köseç Halil Paşa ve eski başbâkîkullarından Osman Ağa memur edildi¹⁷.

Bosna Vilâyeti Hududnâmesi

Antlaşmanın imzalanmasını müteakib, yukarıda işaret edilmiş olan hatla tâyin edilmiş olan Osmanlı Devleti ile Avusturya İmparatorluğu'nun Bosna tarafındaki hudûdunun yerinde tespiti (*kat'ı hudûd*) ve belirli işâretler konulmak (*alâmet va'z olunmak*) sûretiyle tescili için fiilî arâzi çalışmalarına başlandı. Devrin kroniklerinde yer alan ve hemen yukarıda işaret edilmiş olan kayıtlara göre, bölgenin bütün özelliklerine vukûfiyeti dolayısıyla, Bosna muhâfızı *Köseç Halil Paşa* ile eski başbâkîkullarından *Osman Ağa* bu vazîfeye memur edildi. Bununla birlikte, araştırma konusu hududnâmede yer alan kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla¹⁸, taraflar arasındaki hudut tespit çalışmalarında Osmanlı Devleti'ni temsil eden, özellikle Novi başta olmak üzere, ortaya çıkan bazı anlaşmazlıkların giderilmesi için Bosna hududunun yerinde

¹⁴ M. Molnar, "Aynı makale", s. 473; A. Özcan, "Aynı makale", s. 244-245; İ. Parmaksızoğlu "Aynı madde", s. 348; İ. H. Uzunçarşılı, *Aynı eser*, s. 591.

¹⁵ A. Özcan, "Aynı makale", s. 245.

¹⁶ Defterdar Sarı Mehmed Paşa, *Zübde-i Vekaiyât*, (Haz. Abdülkadir Özcan), Ankara 1995, s. 673; Râşid Mehmed, *Târih-i Râşid*, II, İstanbul 1282, s. 475.

¹⁷ A. Özcan, "Aynı makale", s. 248.

¹⁸ BOA.A.DVN.DVE-903, s. 16.

tespitinde görevlendirilmiş olan Dergâh-ı Âlî kapıcıbaşı *İbrâhim Paşa*'nın da önemli katkısı oldu.

İlgili kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla, adı geçen kimselerden oluşan heyetin çalışmaları sonucunda, bizzat Müderris Abdullah tarafından kaleme alınmış olan Bosna vilâyeti hududnâmesi, evâil-i Rebî'ü'l-âhur 1112 (15-24 Eylül 1700) tarihinde tamamlanmıştır¹⁹. Büyük boy, toplam on dokuz sâhifeden ibâret olan hududnâme, esas îtibâriyle, her birinde ilgili hudut hattının muayyen bir kesiminin, *palanka*, *humka*, *çartak* ve sâir unsurlarla tespit edilmiş olduğu dokuz bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde, genel olarak, Bossut suyunun Sava nehrine karıştığı yerde biten Sirem hudûdundan sonra, Bosna hudûdunun, Una'nın Sava nehriyle birleştiği noktaya kadar Sava nehrinin teşkil ettiği kısmı zikredilmektedir. Ayrıca, Sava nehrinde yer alan ve anlaşma gereğince müşterek kullanılması gereken Raça, Jupana, Rastoviça ve Brot adaları ile ilgili şartlar da tafsilâtıyla kaydedilmiştir²⁰.

İkinci bölümde, Bosna hudûdunun Una nehri ile tâyin edilmiş olan kısmı tespit edilerek, nişan olarak belirlenmiş olan noktalar zikredilmiştir²¹.

Üçüncü bölümde evvelâ, Osmanlı Devleti ile Avusturya arasındaki Bosna hudûdunun tespiti sırasında karşılaşılan ilk ciddî ihtilâf olan Novi anlaşmazlığı zikredilmektedir. Buna göre, Novi'de, Una nehri karşısında bulunan arâzinin Osmanlı Devleti lehine tahdîdi sırasında, Avusturya hudud vekîli Marsigli'nin "*Novi-i Cedîd nâmında istihkâm bulan kal'aya tâbî arâzidir*" diyerek, îtiraz etmesi üzerine, mesele elçiler vâsıtasıyla, taraf olan iki devlet merkezine yazılarak, çözüm için gerekli olan cevapların gelmesi için bir müddet tehir edilerek, belirsiz kalan Novi arâzisi dışında, sâir yerlerin sınırlarının tespitine geçilmiştir. Bu cümleden olarak, muayyen noktalara vâz olunan çok sayıda humka ile birlikte, Bujin kalesi arâzisi sınırları tespit edilmiştir²².

Vranograç kalesi arâzisi hudutlarının tâyin edilmiş olduğu dördüncü bölümü tâkiben, beşinci bölümde, Kladaşalar ve kadîmden harâbe olan Podzavizad kalelerinin Glina ve Rayna nehirleri arasında bulunan arâzilerinin sınırları tespit edilmiştir²³.

Korona nehri ötesinde bulunan Trışça, Aviste, Şiçe, Bihke, Brikoviça ve tahrîb edilmiş olan Drejnîk kaleleri arâzilerindeki hudûdun tespit edilmiş olduğu altıncı bölümde, ayrıca, bölgede bulunan harâb kalelerin durumu ile ilgili ihtilâf ve çözümü kaydedilmiştir. Buna göre, iki taraf arasında, söz konusu kalelerin Osmanlı lehine tahdîdi sırasında, Avusturya temsilcisi Marsigli'nin itirazı üzerine, hudut tespit çalışmaları tâtil edilmiştir. Bu noktadaki ihtilaf, ancak dört aylık aradan sonra, anlaşmanın beşinci maddesindeki "*kat'-ı hudûd tâyin olunan tarafeynin vekilleri ihtilâli ref' eyleyeler*" hükmü fehvâsınca, hudut temsilcileri yanında, âyân ve sâir serhad halkının reyiyile çözüme kavuşmuştur;

¹⁹ *Aynı defter*, s. 16.

²⁰ *Aynı defter*, s. 1-2.

²¹ *Aynı defter*, s. 3-4.

²² *Aynı defter*, s. 4-6.

²³ *Aynı defter*, s. 4-7.

“...zikrolunan harâbeler 'alâ-hâlihîm harâbe kalup ve içlerinde binâ yapılmayıp ancak 'ahidnâmeler mücebince etrâfında evler ve odalar binâsına ve sâkin olup zirâ'at ve hurâsetle Devlet-i 'Aliyye tarafından âbâdâne olmalarına bir dürlü ta'arruz olunmamak üzere bi 'l-iktizâ hüccet-i şer'iyye mücebince sened ile karar virilmiştir...”

Böylelikle, daha önce tehir edilmiş olmakla berâber henüz çözümlenememiş olan Novi ihtilâfından sonra, sınır tespit çalışmaları sırasında ortaya çıkan bu ikinci anlaşmazlığın Osmanlılar lehine çözümlenmesiyle, sınır tashih çalışmalarında önemli bir mesâfe kaydedilmiştir²⁴.

Korona nehrinin beri yakasında, İzaçik ve Bilke kalelerinin karşısında bulunan Pleşoviça yaylası hudûdunun tespit edilmiş olduğu yedinci bölümden sonra, sekizinci bölümde, Orşça, Lapisa ve tahrîb edilmiş olan Boruçça ve Ostroviça-i Atik kaleleri arâzilerinin sınırını teşkil eden yayla sırtı hudûdu tâyin edilmiştir²⁵. Dokuzuncu bölümde ise, reâyâdan ve zirâî faâliyetlerden hâlî olan Sırp nâhiyesinin hudutları tespit edilmiştir²⁶.

“Hırvatlık cânibi beyân olunur” başlıklı onuncu bölümde, “iç hudud mahalli” tâbir olunan Osmanlı, Avusturya ve Venedik hudutlarının kesiştiği noktanın tâyini ve alâmet olmak üzere, büyük bir humka inşâ edildikten ve Slankomen'den mezkûr mahalle kadar belirlenmiş olan hudûdun sol tarafının Osmanlı, sağ tarafının ise Avusturya mülkü olduğunun belirtilmesinden sonra, daha önce tehir edilmiş olan Novi meselesi ele alınmıştır. Buna göre, Osmanlı Devleti daha önce ortaya çıkmış olmakla beraber, bir yıldır çözüme kavuşturulamamış olan Novi anlaşmazlığının giderilebilmesi için, Peç tarafında elçi olan ve hududnâmenin sonunda “*serbevâbîn-i dergâh-ı 'âlî vekîl-i hudûd-ı sultânî*” olarak kaydedilmiş bulunan İbrâhim Paşa'yı görevlendirmiştir. 8 Safer 1112 (25 Temmuz 1700) tarihinde alınan karar doğrultusunda, İbrâhim Paşa, ihtilaf konusu olan Novi-i Cedîd'in ahvâline vâkıf olan kimselerden, Novi dizdârı Arslan Ağa, Novili Mehmed Ağa, Kara Memîzâde Mahmud Odabaşı, Osman Ağa, Mahmud Ağa, Novili Hürrem Ağa, kılavuz Kara Mustafa, odabaşı Murad Ağa'dan oluşan bir heyet ve Avusturya temsilcileri Novi'ye intikâl ederler. Mahallinde yapılan müzâkereler sırasında, “*bu ihdâs olunan kal'a ve varoş tarafında Novi-i 'Atik'in toprağı var mıdır ve bu kal'a ve varoş mahalli ne idi*” diye sorulduğunda, İbrâhim Paşa'nın yanında bulunan serhad ağalarının, “*...bu tarafda dahî Novi-i 'Atik'in toprağı vardır ve bu kal'a ve varoşu ihdâs olunan mahalli Novi ahâlisinin samanlıkları ve bostanlıkları ve ahurlukları idi*” ifâdeleri üzerine, Osmanlılar lehine karar verildi. Böylece, Karlofça anlaşmasının imzâlanmasından sonra, Bosna tarafında yürütülen hudut tespit çalışmaları sırasında ortaya çıkan en önemli ihtilaf konusunun halli ve Novi-i Atik sınırının belirlenmesiyle, çalışmaların kısa zamanda bitirilmesi imkânı elde edilmiş oldu.

Novi-i Atik'in tahliye olunmaması üzerine, Novi toprağından yukarıda bulunan adaların da Osmanlı mülkiyetinde kalması sonucu doğmuştur. Bu cümleden olarak

²⁴ Aynı defter, s. 8.

²⁵ Aynı defter, s. 10.

²⁶ Aynı defter, s. 11.

toplam on üç ada tespit edilmiş olup, tek tek buldukları yerlerle birlikte bu bölümde kaydedilmişlerdir.

Hudutnâmenin bu bölümünde üzerinde durulan hususlardan biri de, imzâlanan anlaşmaya mugayyir olmakla berâber, Yesanofça karşılarında yeniden bir çartak ve bir palanka ihdâs olunması ve Bihke serhaddi civârında bulunan, kadîmden harâb olan beş kuleye muhâfazacı tâyin edilmiş olduğunun İbrâhim Paşa'ya ihbârı üzerine gelişen olaylar ve mahallinde yapılan tespitler olmuştur²⁷.

Bu on bölüm dışında, hudutnâmenin sonuna ilâve edilmiş olan dört bölüm de ilgili olduğu alanlar itibâriyle oldukça önemlidir. Birinci bölümde, anlaşma gereğince, Avusturya'nın Osmanlı Devleti'ne teslim etmiş olduğu kaleler kaydedilmiştir. Buna göre, 8 Safer 1112 (25 Temmuz 1700)'de, Avusturya'da kalan Kostayniça kalesine karşılık, Osmanlı hudûdu dâhilende kalan Sofo kulesi; 9 Safer 1112 (26 Temmuz 1700)'de Dubiça kalesi ve Yesanofça palankası; 16 Safer 1112 (2 Ağustos 1700)'de de Doboy kalesi zaptolunarak, muhâfız konulmuştur²⁸.

İkinci bölümde, Sava nehri üzerinde bulunan gümrük iskeleleri kaydedilmiştir. Bu cümleden olarak, Avusturya hâkimiyetinde bulunan Raça, Yabangrad, Brod, Asunar ve Una nehri üzerinde olan Kostayniça; Bosna tarafında olup, Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan Beline, Skroviça, Brod, Gradiška-i Atik ve Sofo iskeleleri zikredilmiştir. Ayrıca, sonradan zammolunan Kobaş ve Brčko iskelelerinin de yazılarak, Devlet'e arz edilmiş olduğu belirtilmiştir²⁹.

Üçüncü bölümde, Osmanlı Devleti hakimiyetinde bulunan Bosna vilâyetine, Avusturya tarafından işleyecek olan yollar kaydedilmiştir. Bu cümleden olarak, Novi, İslöven (Sloven) kalesi, Jelev, Lonbardnik ve Popna Klança adlı beş yoldan Avusturya'ya gidilip gelinebileceği belirtilmiştir³⁰.

Dördüncü ve son bölümde ise, "yol kağıdı" almak sûretiyle bu yollarda seyahat etmenin şartları ve uyulmadığı takdirde "ehl-i fesad" olarak değerlendirilip, cezâlandırılacağı kaydedilmiştir³¹.

Sonuç olarak, ana hatlarıyla aktarmaya çalıştığımız hududnâme, Osmanlı Devleti'nin Avrupa istikâmetinde yayılabildiği en geniş alandan Macaristan, Erdel ve Azak gibi oldukça önemli parçalarını kaybederek geri çekilmeye başlamasının tescili anlamına gelen Karlofça barış antlaşması gereğince, Bosna vilâyeti ile ilgili hudûdunun yeniden tespit edilmiş olduğu bir belge olarak, hem sınır tespit çalışmalarının tipik bir örneğini teşkil etmesi, hem de bütün bu bölümleriyle, hudut muntikasının târihî coğrafyası bakımından oldukça önemli görünmektedir.

²⁷ *Aynı defter*, s. 14-16.

²⁸ *Aynı defter*, s. 17.

²⁹ *Aynı defter*, s. 17.

³⁰ *Aynı defter*, s. 18. Aynı dönemde Osmanlı Devleti ile Avusturya ticaretinin cereyan ettiği yollar hakkında bkz. Nurgül Bozkurt, "XVIII. Yüzyılın Başlarında Osmanlı-Avusturya Ticari Münasebetleri", *Tarih İncelemeleri Dergisi* XII (İzmir 1997), s. 188-191, 196.

³¹ *Aynı defter*, s. 19.

HUDÛD-I VİLÂYET-İ BOSNA*

Bi-lutfullâh-ı ta'âlâ çün ki Sirem tarafının hudûdu Bossut suyunun mecrâ-yı kadîmesiyle nehr-i Sava'ya karıştığı mahalde tamâm olub andan Bosna tarafının ibtidâ-yı hudûdu ahidnâme-i hümâyûn mücebince Bossut suyunun nehr-i Sava'ya karıştığı mahalden Bosna tarafından nehr-i Una[nun] Sava'ya karıştığı mahalle dek tarafeynin hudûdu nehr-i Sava olmağıle gayrı vaz'-ı 'alâime muhtâc olmayub ancak ibtidâ-yı hudûddan yukarı Una suyuna varınca karışudan İzvornik (Zvornik) ve Bosna sancakları topraklarıyla sol taraftan Sava'nun bir yakası Devlet-i 'Aliyye'nin zabtında olup ve Bossut suyundan yine yukarı Una suyu[nun] Sava'ya karıştığı mahallin karşusuna varınca Sirem ve Pojege ve Zaçasna sancakları topraklarıyla sağ taraftan Sava'nun bir yakası Çasar zabtında olmak üzere hudûd kayd u i'tibâr olunmuşdur ve bu mâbeynde Bossut suyundan yukarı Una suyuna varınca nehr-i Sava'da vâki' olan adalar hîn-i sulhda müşterek kaydolunmağıle gerek sefinelerin mürûr u ubûru ve gerek tarafeynin re'âyâları 'ale's-seviyye intifâ' eylemek şerâ'it-i sulhdan olmağıle adaların ta'rîf ü beyânı budur ki Bossut suyundan yukarı dört sa'at yerde sol tarafa karîb iptidâ Raça adası ve andan on iki sa'at yine sol tarafa karîb Jupana adası ve andan altı sa'at yerde sağ tarafa karîb Rastoviça adası ve andan on sa'at yerde Brot karşusunda yine sol tarafa karîb şaңçıları(?) ve soltat odaları hedm ve mühimâtü ref' ve tahliye olunan Brot adasıdır ki münâza'a-i kesireden sonra Devlet-i 'Aliyye'den Beç'e i'lâm olundukda topları ve sâ'ir mühimâtü ref' olunub ve şaңçıları ve soltat odaları hedm etdirilüb sulha ri'âyeten sâ'ir adalar gibi hâlî ve müşterek ola deyû Çasar'dan hudûd [s.2] vekîline emri gelmekle mücebince mahallinde 'amel olunmuşdur ve Yesanofça'ya gelince gayrı ada zâhir olmamağıle fi-mâba'd zuhûr ider ise yine müşterekdir nehr-i Sava ile Bosna hudûdu nehr-i Una'ya gelince bu minvâl üzre temyîz olunmuşdur.

Nehr-i Una Hudûdu Beyân Olunur

Nehr-i Una Sava ile müctemi' olduğu mezkûr Yesanofça'ya gelinüb cümle a'yân ile 'akd-i meclis ve müşâhede olundukda palankanın dolaynısı ? sağ taraftan Sava yalısında vâki' olup ve sol tarafı ve girusu tarla ve arâzisine muttasıl olup nehr-i Una[nun] Sava'ya karıştığı mahall karşusundan alarga yerde olmağıle Çasar zabtında olan nehr-i Una'nın öte kıyısının irtifâ'ı sebebiyle sular tuğyânı mâni' olmayub nehr-i Una mecrâ-yı kadîmesiyle Sava'ya munsabb olduğu nihâyetinde ulu ormanlı dağlar ve bir 'azîmü'l-kadd kuru ağaç vâki' olmağıle temyîz-i sınır olunmuşdur ve beru kıyısından Sava'ya munsabb olduğu

* Hududnâme metninde kaydedilmiş olan yer isimlerinden, özellikle dere, bayır ve sâir mevkî adlarının diğer kaynaklardan da tam olarak tespitinin mümkün olmaması sebebiyle, okunuşundan emin olunamayanların yanına parantez içinde Arap harfleriyle yazılmasını; metnin bütünü için de aynen fotokopisinin verilmesinin uygun olacağı düşünülmiştir.

mahall alçakda vâki' olup nehr-i Sava ve Una tuğyânda olmağile Yesanofça palankası kurbüne dek ve andan Dubiça kal'asına doğru ve Yesanofça topraklarında ba'zı göller vâki' olmağile palanka önünde nizâ' olunan yer nehr-i Una'nın asıl mecrâ-yı kadîmesi içinde olmamağile Çasar zabtında olan adalardan 'addolunmayup Yesanofça arâzîsinden i'tibâr olunup ve lâkin kendüleri ada olmak üzere i'tibâr u kayd idüb ol dahî Devlet-i 'Aliyye'den Beç tarafına i'lâm olundukda tarafeynin seffneleri mürûr u 'ubûrile Yesanofça kulu ve ahâlîsi istirahatı için zıkr olunan ada sulha ri'âyeten Devlet-i 'Aliyye için virilmiştir deyu Çasar tarafından hudûd vekîline emrolunub kasr-ı yed etmekle fasl-ı nizâ' ve Devlet-i 'Aliyye için zabt olunmuştur.

Ve Yesanofça'dan üç sâ'at mesâfede olan Dubiça kal'asına gelince arâzîleri Una'nın beru kıyısıyla birbirine muttasıl olup ikisi mâbeyninde bir gayrı kulle ve binâ yokdur ve Dubiça'dan üç buçuk sâ'at mesâfede olan Kostaniça (Kostayniça)'ya gelince Bosna tarafından bir degirman ve hâli İslabin (İslabin) kal'ası ve andan harâbe olan Drenoviça kal'ası ve Kostaniça kal'asına karîb tahliye ve Devlet-i 'Aliyye'ye teslim olunan Sofo kulesi olup ve andan gayrı [s.3] binâ olmayup ancak arâzîleri birbirine muttasıl olmuştur ve Kostaniça'dan beş sâ'at mesâfede olan Novi kal'asına gelince Una'nın beru kıyısıyla ve Devlet-i 'Aliyye'de kalan Kostaniça ve Novi arâzîleri kezâlik birbirine muttasıl olmuştur.

Novi Nizâ'ı Ahvâli ve Andan Kat'-ı Hudûda Bed' Olunan Bujin Kal'ası Arâzîsinin Hudûdu Beyân Olunur

Novi'de nehr-i Una geçilüb karşusunda olan arâzî-i kadîmesi tahdîd olunmak murâd olundukda Novi-i Cedîd nâmında istihkâm bulan kal'aya tâbi' arâzîdir deyu Çasar vekili Ceneral Kanto Marsili Devlet-i 'Aliyye zabtıyçün tahdîde râzı olmayup tarafeyn âsitânelerine i'lâm ve cevâbları gelince te'hîr olunmak lâzım geldükde mevkûf kalan arâzî-i mezkûreden gayrı serhadlerin sınuru tefrîk ü temyîz olunmağa bi'l-ittifâk karar-dâde olunmağile Novi arâzîsi nihâyet bulduğu Kulapala (کولاپالا) bayırına gelindükde sağ tarafdân Çasar kal'ası olan Gvozdanski ve sol tarafdân Devlet-i 'Aliyye kal'ası olan Bujin arâzîleri olup müşâ' ve muttasıl olmağile 'ahidnâme-i hümayun mücebince tefrîk-i arâzî ve temyîz-i sınır için tarafeynin cümle a'yân ve 'askeri ile ma'rîfet-i şer'le mahall-i mezbûrda iptidâ bir humka hafr ve nasb olundu ve andan ilerü yol üzerinde bir humka ve andan Radovik dimekle ma'rûf bayıra giderken Kôrte Yamniça (کورته يامينچه) yerlerinden yolun sağ tarafında bir humka ve andan klança ya'nî derbende karîb Tozağacı (?) kurbünde yolun sol tarafında bir humka ve andan yine Radovik toprağında vâki' Dabrina deresinin nısıf olmak üzere eski yol üzerinde bir humka ve andan mezkûr Radovik bayırının depesi solunda bir humka ve andan yine Radovik bayırında vâki' yolun sağında bir humka vaz' olundu ki solunda Dabrina suyu vâki' olmuştur [s.4] ve yine Radovik bayırı başında yolun sol tarafında bir humka ve andan Yamnik (يامينيق)

dimekle ma'rûf bayırın başında bir humka ve yine zikrolunan Yamnik'in solunda İrgüvaç (ارکواچ) dimekle ma'rûf gö' kurbünde bir humka ve andan Duriça (دورچه) dimekle ma'rûf bayırın başında Çovalonya (جووولونیه) suları beyninde iki yol arasında aynı yol üzerinde bir humka ve Yılavagon (یلووگون) dimekle ma'rûf mahalde yolun sağ tarafında bir humka ve andan Bujin kal'ası mukâbilinden Metla (متله) nâm mahalde yolun sol tarafında bir humka ve andan Bujin ve Gvozdanski yolları bulunduğu mahalde yolun sağında Bukva Klança (بوقوه کلانچه) dinekle ma'rûf yerde bir humka ve andan Nikolina Klança bayırı başında iki yolun mâbeyninde bir humka ve andan Nikolina Kosa dimekle ma'rûf yolun sağ tarafında bir humka ve andan Nikolina Kosa deresine karîb bir humka ve andan derc geçilüb yol ile hudûd olmak üzere Radaştıça deresinde yolun sağ tarafında bir humka ve Radaştıça deresinden çıkup Graboviça pınarı kurbünde yolun sol tarafında bir humka ve andan Radaçka Ravniça (رداچکه راوینچه) nâm mahalde yolun sağında bir humka ve andan Istara Strajbeniça (استارا بنچه) nâm mahalde yolun sol tarafında bir humka ve andan Gavnoviça (غونوچه) ve Strajbeniça hududlarında yolun sol tarafında bir humka ve andan mezkûr Gavnoviça bayırında yolun sağ tarafında bir humka ve andan Radonike Glaviçe nâm bayırda ki sağında Yasanov Potok ve solunda Babike Potok ta'bîr olunur mahalde bir humka ve andan yine mezkûr iki potok beyninde vâki' mezbûr Radonike Glaviçe'de yine bir humka ve yine Babike Glaviçe nâm bayırın solunda bir humka ve andan Vırh Platna deresi kurbünde Viresto (ویرستو) Potok yolunun solunda bir humka ve andan Recepoça (رچبوچه) ve nâm-ı diger Raviska (رويسقه) ta'bîr olunan mahalde bir şecer-i bâlânın etrâfında bir 'azîm humka ve önünde ağaçlar kat' olunub Graboviça bayırına gelindikde mezkûr Recepoça'da vaz' olunan humkanın tamâm mukâbilinde 'alâmet-i hudûd olmak üzere anda dahi vâfir eşcâr kat' ve etrâfı tathîr olunduktan sonra bir 'azîmü'l-kadd meşe ağacı etrâfında bir büyük humka vaz' olundu ki dağlar aşuru karşı-karşı görünür ve andan kadîmî hudûd olup tarafeynin[s.5] arâzisin tefrîk ü temyîz idecek oskoroş (اوسقوروش) ağacına doğru hudûd kayd u i'tibâr olunup zikrolunan oskoroş ağacının etrafında bir 'azîm humka vaz' olunup ve andan dağlar aşuru Bristo (برستو) suyu ile Boyna (بوينه) deresi hudûd olmak üzere mukâbilinde orman kenarında bir humka vaz' olunup ve andan Bovnik (بوينق) kal'ası ta'bîr olunan kadîmî harâbeye varınca birbirine karîb yolun sağında ve solunda altı humka vaz' olunduktan sonra mezkûr harâbe Devlet-i 'Aliyye tarafında zikrolunan Bujin kal'ası ve Çasar tarafından Gozdanski mâbeyninde vâki' olmağile iki serhad ahâlîleri dahi kendü tarafına çeküp iddi'â ve her biri bu bizim kadîmî arâzilerimizdendir dimeleriyle münâza'a-i kesîre sebebiyle iki gün bâ'is-i meks olmağile bi'l-iktizâ ref'-i ihtilâl için rızâ-i tarafeyn ve re'y-i vekîleyn üzere zikrolunan harâbede bakiyye bulunan eser-i binâ hedm olunup ancak nısf-ı harâbe kulle yeri toprak ve taş ile doldurulup ol dahi 'alâmet-i hudûd

olmak üzere bir 'azîm humka vaz' olunmuştur ve andan Koryaştıça (قوریاشتچه) demekle ma'rûf derede tamâm mukâbilinde bir humka ve andan yine karîb yerde Kovalon (قولون) bayırında pelid ağacı etrafında bir humka ve andan yine karîb yerde yolun sağ tarafında bir humka ve andan Graboviça deresi kurbünde yolun sağ tarafında bir humka ve andan Kethüdâ Kosası bayırında bir humka ve yine Kethüdâ Kosası bayırında bir humka ve yine Kethüdâ Kosası'nda bir şecer-i 'azîm nişanlanub ve yanında bir humka ve andan Çalraniça (جحر نیچه) ve Bakota (باقوته) suları buluştuğu yerde bir humka ve andan İvaniş potoguna gelürken yolun sol tarafında bir humka ve yine İvaniş Kosası bayırında bir humka nasb olup Bujin kal'asının hudûdu anda tamâm olmuştur[s.6].

Vranograč (Vrnograč) Kal'ası Arâzîsinin Hudûdu Beyân Olunur

İptidâ Şâhin Potoğu kurbünde bir humka ve andan Şâhin deresiyle hudûd olmak üzere Şâhin mezarı karşusunda dere kenarında bir humka ve andan tamâm Şâhin mezarı yanında bir humka ve andan Dabrina bayırında yolun sağında bir humka ve andan yolun döndüğü yerde Lonbardnik ta'bir olunur tarikin solunda Kriveya (قریویه) bayırında bir humka ve andan yine Kriveya bayırında yolun solunda bir humka ve andan potoga gider inişte bir humka ve tamâm inişe varıldıkda bir humka ve andan Sazin Kosası nâm mahalde Bukov (بوکو) Potok başında bir humka ve yine Sazin bayırında Bukov Potok yanında bir humka ve zikrolunan potok ile tamâm nehr-i Gliniça' ya varınca hudûd olmak üzere rızâ-i tarafeyn ile kayd u şerh olunmuştur ve nehr-i Gliniça dahi nehr-i Glina'ya munsabb olduğu mahalle varınca hudûd i'tibâr ukayd olup mahalline varıldıkda munsabb olduğu yerde iki nehr mâbeyninde 'azîmü'l-kadd bir humka vaz' olunduktan sonra nice eşcâr-ı 'azîme dahi 'alâmetlenüb ve andan nehr-i Glina ile hudûd olup Ponikla nâm mahalde Podzavizad deresinin suyu Glina'ya döküldüğü mahalle dek kal'a-i mezbûrenin hudûdu tamâm olmuştur.

Kladuşalar ve Kadîmden Harâbe Olan Podzavizad Kal'alarının Hudûd ve Arâzîleri Beyân Olunur

Ve zikrolunan Ponikla deresi Glina'ya döküldüğü mahalden yine nehr-i Glina hudûd olup kaynağı başına doğru giderken sol taraftan gelüb Glina'ya dökülen nehr-i Rayna (راینه) zikrolunan kal'aların tamâm kadîmî arâzîleri nihâyetinde vâkı' olmağile nehr-i mezbûr dahi hudûd i'tibâr olunub Glina'ya döküldüğü mahalde tarafeynin bi'l-cümle a'yân ve 'askeri ittifâkıyla bir 'azîm humka 'alâmet vaz' olunduktan sonra nehr-i Rayna ile kaynağı başına varıldıkda Kladuşalar ve Podzavizad kal'alarının arâzîleri zikrolunan iki nehr ile tahdîd olup kaynağı başında tamâm olmuştur[s.7].

Nehr-i Korana'nın Öte Tarafında Trişça (طريشچه) ve Ostevişçe ve Bihke ve Brikoviça ve Tahrîb Olunan Drejnik Kal'alarının Tahdîd ve Vaz'-ı 'Alâmet Olunan Kadîmî Arâzileri Beyân Olunur

Nehr-i mezbûr geçilüb arâzî-i mezkûre tahdîdine mübâşeret murâd olundukda Çasar vekîli merkûm Kanto Marsil'in ve yanında olan üç nefer Ceneral ve sâ'ir Çasar mu'temedlerinin cevâb ve ittifâklarında çün ki Horyan (حوريان) ve Drejnik ve Labisa (لاپسه) çiftligi kulesi ve Boriçoviça (بوريچوچه) harâbeleri 'an-asl ma'mûr oldukları halde iki serhad beyninde dâimâ ikâz-ı fitne ile ihtilâlden hâli olmayup hedm etdirilmesi ve tarafımızdan imtinâ'ı nizâ'ıyla nice eyyâm ol mahalde iki 'asker meks ve te'hîr ve arâzî-i mezkûre sebebiyle umûr-ı hudûd mukaddemâ dört ay ta'til ve tekrar nizâ'la tarafeynin tefrîki zâhir ve mütehakkik olduğdan sonra cümle a'yân ve ahâlî-i serhadd-ı islâmîyye re'y-i savâb görüb muhassala iki def'a hüccet-i şer'îyye virdiklerinden gayrı 'ahidnâme-i hümâyûnun beşinci maddesinde kat'-ı hudûda ta'yîn olunan tarafeynin vekilleri ihtilâli ref' eyleyeler deyu tasrîh buyurulmağile zikrolunan harâbeler 'alâ-hâlihîm harâbe kalup ve içlerinde binâ yapılmayup ancak 'ahidnâmeler mücebince etrâfında evler ve odalar binâsına ve sâkin olup zirâ'at ve hırâsetle Devlet-i 'Aliyye tarafından âbâdân olmalarına bir dürlü ta'arruz olunmamak üzere bi'l-iktizâ hüccet-i şer'îyye mücebince sened ile karar verilmişdir ve ba'dehu nehr-i Korana geçilüb İşklop (Şklop) gecidi ile İştorlik (Ştorlik) geçidi beyninde küçük ada karşusunda tamâm nehr-i Korana kurbünde bir pelid ağacı etrafında bir humka ve andan Korana loğı içinde iki yarık arasında pelid ağacı etrafında bir humka ve andan Horyaştıça potoğuna karîb olan yerde Radovan Kosası dibinde brist ağacı etrafında bir humka ve andan bayır altında Prorliça potoğunun beru tarafında Horyan loğundan çıkıldığı yerde bir kebîr pelid ağacı etrafında bir humka ve andan yol üzerinde bukva ağacı ile pelid ağacı beyninde bir humka ve andan dört çatal bir kebîr pelid ağacı nişanlanup ve andan Horyan karşusunda bayır üzerinde grab ağacı etrafında [s.8] bir humka vaz' ve Horyan harâbesi hudûd-ı İslâmîye içinde kalmışdır ve andan Horyaştıça kaynağı ile Breze ve Vepolya (وپوليه) arasında breze ağacı etrâfında bir humka ve andan Maşovine (ماشوينه) yaylası karşusunda yamaç kenarında pelid ağacı etrâfında bir humka ve andan iki çukur arasında orman içinde küçük pelid etrâfında bir humka ve andan Rodonçukopolya (رودنچقوبوليه) ta'bîr olunur mahalde pelid etrafında bir humka ve andan Vîrh Rodonçukopolya nâm mahalde dört çatal olan 'azîmü'l-kadd pelid ağacı etrâfında yol kenarında bir humka ve andan yine zikrolunan Rodonçukopolya'da pelid ağacı etrafında bir humka ve andan yine kezâlik Rodonçukopolya'da pelid ağacı etrafında bir humka ve andan yine Vîrh Rodonçukopolya'da iki çatal pelid ağacı etrafında bir humka ve andan Blezniça dağıyla Rudeniça ovası beyninde pelid ağacı etrâfında bir humka ve andan Blezniça altında yol üzerinde bir humka ve andan tamâm Blezniça ta'bîr olunur bayırın doruğunda bir pelid etrafında bir humka ve andan zikrolunan Blezniça altında Delibaşı Razboyu ta'bîr olunur mahalde bir humka ve andan

Lombardnik yolu aşurısından geçilüb Rakoviça ovasında bir humka ve andan küçük potok geçildiği yerde düzlükde bir humka ve andan Rakoviça potoğu üstü yanında kezâlik bir humka ve andan zikrolunan potok sümün sa'at mikdârı hudûd olup ve aşurısında vâki' bayır üstünde pelid ağacı etrâfında bir humka ve andan yolun kenarında düzlükde pelid ağacı etrâfında bir humka ve andan Graboviça kaynağı üstü yanında bayır üzerinde küçük pelid etrâfında bir humka ve andan bayır altında zikrolunan Graboviça'nın kezâlik üstü yanında pelid etrâfında bir humka ve andan dağ ile zikrolunan Graboviça kaynağı beyninde bir humka ve andan Şarçodul (شارچودول) kurbünde bir humka ve andan kadîmî yol kenarında iki çukur beyninde iki çatal bir pelid ağacı etrâfında bir humka ve andan Ronaviça yaylası karşusunda kezâlik iki çukur beyninde breze ağacı etrafında bir humka ve andan zikrolunan Ronaviça yaylası altında kezâlik iki çukur beyninde pelid etrâfında bir humka ve andan yine tamâm Korana'nın üstü yanında Degirman Geçidi demekle ma'rûf yolun altı yanında pelid ağacı etrâfında bir humka vaz' olunup nehr-i Korana'nın öte tarafında matlub olan kılâ'-ı mezkûrenin kadîmî arâzileri vech-i meşrûh üzre tahdîd ve itmâm olmuştur.

**Nehr-i Korana'nın bu Tarafında Plişoviça Yaylasına Karşu Vâki' Olan
İzaçık ve Bihke Kal'alarının Mukâbili ve Sınırları Yayla Sırtıyla Kat'
Olunan Hudûd ve Vaz' Olunan 'Alâmetleri Beyân Olunur**

Nehr-i mezbûr geçilüp Pleşoviça yaylasında Korana kaynağı olan bzerelere(?) nâzır olan Pogladayiç demekle ma'rûf bayır başında bir 'azîm humka nasb ve etrâfında olan eşcâr kat' olunup ve andan zikrolunan yayla sırtıyla Jalva yolunun üzerinde Kuprovi Takosa (قوپروی تاكوسه) demekle ma'rûf mahalde bir humka ve andan yine yayla-i mezkûr sırtıyla Vrajevîrt yolunda Vîrh Plişoviça demekle ma'rûf mahalde bir humka ve andan kezâlik yayla sırtıyla Farkaşik yolunun ortasında bir humka nasb olunup İzaçık ve Bihke kal'alarının karşusunda olan yaylalar ile hudûdları mahall-i mezbûrda tamâm olmuştur.

**Orşça Kal'ası ve Lapisa Çiftliği Kulesi ve Tahrîb Olan Boriçuça Kal'ası ve
Ostroviçe-i 'Atik Kal'ası ve Palanka-i Vakf-ı Una Serhadlerinin ve
Arâzilerinin Mukâbili Olan Yayla Sırtıyla Tefrîk ü Temyîz Olunan Hudûd
ve Sınırları Beyân Olunur**

Zikrolunan Farkaşik yolu humkasından yine yaylalar sırtıyla Kavak yaylasına gelindikde yol üzerinde Klupa kurbünde bir humka ve andan yine sırtıyla Mâzin yaylasında vâki' Visoka Lukova nâm mahalde bir humka ve andan yaylalar sırtıyla Lombardnik yolunda Dugapolna nâm mahalde bir humka ve andan Grado Vitakosa ile Valikaliseç (وليقاليسهچ) nâm mahalde bir humka vaz' ve nasb olunup zikrolunan serhadlerin mukâbillerinde olan hudûdları anda tamâm olmuştur [s.10].

Hâli ez-ra'iyet ve Zirâ'at Olan Sırp Nâhiyesi Tefrîk Olunup Yaylalar Sırtıyla Ahâlî-i Serhaddin Ehl-i Vukûf ve Müsinn ü İhtiyârların Ta'rîf ve Ta'yîn Eyledikleri Üzre Vaz' Olunan 'Alâmet-i Hudûdları Beyân Olunur

Ve zikrolunan Valikiliseç humkasından Çamreniça yaylası doruğunda bunar kurbünde bir humka ve andan yine Çamreniça yaylasında Barşıçe dimekle ma'rûf mahalde bir humka ve andan zikrolunan Çamreniça yaylası nihâyetinde vâki' Kopırûha dimekle ma'rûf yayla doruğunda bir humka ve andan Istrajniça dimekle ma'rûf Sırb nâhiyesine nâzır olan dorukda bir humka ve andan dahi Popna Klança başında yolun sağ tarafında bir büyük şecer etrafında taş bir humka vaz' olunup ve andan dik yukarı Popştak yaylası depesine doğru bir dolanı çıplak bayırın üzerinde bir humka ve andan doğru Popştak yaylasında bir yüksek taşlık üzerinde bir humka ki ikisi birbirine yakîn ve 'ayân görünür ve andan yine Popştak yaylası sırtıyla dosdoğru gidilür ki Korina deresi ve kuyuları sağ tarafda kalup Küçük Popna berâberine varıldıkda tamâm Küçük Popna'ya karşı yine Popştak yaylasının bir yüksek depesinde bir humka ve andan ilerü doğru sağ tarafda Ravna Popştak ta'bir olunan taşlı depenin üzerinde bir humka vaz' olunmuşdur ki cevânib-i erba'aya nâzır olup ahâlî-i serhaddin müsinn ü ihtiyârlarının ta'rîf ve ta'yînleri üzere Sırp nâhiyesi bu havâlide tamâm olmuşdur.

Hırvatlık Cânibi Beyân Olunur

Ve andan üç hudûd mahalline Hırvatlık cânibine 'azîmet olunup dik aşağı Vilin Klança'ya varıldıkda yolun solunda dağ kenarında sengistan üzerinde bir humka ve andan Çarnı Vırh nâm-ı diger Ronava Glaviça dimekle ma'rûf bayırın tamâm doruğunda bir 'azîm taş humka vaz' ve etrâfında olan eşcâr kat' olunup andan dik aşağı Juinopola dimekle ma'rûf mahalde bir humka ve andan dik yukarı giderken Rovinak [s. 11] nâm mahalde bir humka ve andan Kıta bayırının doruğuna çıkılup tarla kenarında bir humka ve andan Metilevidolç dimekle ma'rûf mahalde bir pelid ağacı etrâfında bir humka ve andan Bileberde nâm mahalde bir humka ve andan Hotonsko Brdo nâm-ı diger Hotonsko Bila dimekle ma'rûf mahalde bir humka ve andan Hoton toprağında tarla ortasında yolun solunda bir humka ve andan Kosaç deresi aşuru dik yukarı Dbelo Brdo (دبيلو بردو) nâm cebelin doruğunda Midvireya Glaviça (Midriyeva Glaviça) dimekle ma'rûf depeye çıkıldıkda mahall-i mezbûr Çasar mülkü olan İzonigrad kal'asının kadîmî arâzisi nihâyeti ve Venedik mülkü olan Knin kal'ası yanı tarafından arâzisinin kezâlik nihâyeti olup sınırları birbirine müntehî ve muttasıl olmağile üç tarafın memleketleri hudûdu tefrîk ü temyîz olunmağa münâsib mahall-i mezbûr olduğu ecilden Devlet-i 'Aliyye'nin iki vekîli dahi ve yanlarında mevcûd olan â'yân ve müsinn ü ihtiyâr-ı diyâr ve askerlerinin bi'l-cümle re'y ve ittifâk ve rızâları ma'rifet-i şer'le tahrîr olunduktan sonra dört vekîl birbirine sened virmekle sâ'ir humkalarından mümtaz ve musanna' ve sevefrâz bir humka-i 'azîme binâ ve inşâ ve etrâf-ı selâsenin başka başka

'alâmetleri vaz' olunmuşdur ki ibtidâ-i hudûd olan İslankamen'den vech-i meşrûh üzere Hırvatlık'da vâkı' mahall-i mezkûra varınca humka ve cibâl ve enhâr ile tahdîd ve tefrîk olunan arâzî ve sınırların sol tarafı Devlet-i 'Aliyye mülkü ve sağ tarafı Çasar mülkü olduğu tamâm sebt ü tahrîr olunmuşdur ve lâkin üç hudûd itmâm ve Novi-i Cedîd nizâ'ı bir sene mümtedd olduktan sonra taraf-ı Saltanat-ı 'Aliyye'den Peç tarafına ilçi olan sa'âdetlü İbrâhim Paşa hazretleri Novi husûsiyçün taraf-ı pâdişâhîden murahhas olup Çasar-ı bâ-vakâr vükelâsıyla mükâleme ve müzâkere ile karâr-dâde oldukları Novi-i 'Atîk ve Cedîd topraklarıyla mevkûf kalup Devlet-i 'Aliyye'ye sâ'ir teslîm olunan kılâ' ve palankaların ahvâli iki vekîl ma'rifet ve hareketleriyle bir sa'at mukaddem tahliye ve teslîm ve Tınuşvar ve Erdel taraflarına 'azîmet oluna deyu i'lâm ve te'kid olunup vâli-i memleket emriyle mübâşerete me'mûr olmamız ile tahliye ve teslîm olunan kılâ' ve palankalar için tarafeynden iktizâ iden temessükât alınıp virile ve inşâallâhu ta'âlâ müşârü'n-ileyh İlçi Paşa hazretlerinin ruhsat ve ma'rifeti ve Bosna muhâfızı vezîr-i mükerrerem devletlü sa'âdetlü Halîl Paşa hazretlerinin ma'rifetleriyle Novi-i Cedîd nizâ'ı dahi faysal bulduktan sonra hududnâmelerimize[s.12] şurûtuyla kayd vé umûr-ı hudûdumuz tekniîl ve tahrîr olunmak üzere karar virilmekte birbirimize bu minvâl üzere tahrîr ve sûret-i hudûdnâme virilmiştir. Tahrîren fi'l-yevmi's-sâmin min-şehr-i Saferi'l-hayr li-sene isnetey 'aşara ve mi'e ve elf.

Bâlâda zikrolunduğu üzere mevkûf ve münâza'un-fih olan 'Atîk ve Cedîd Novi arâzilerinin ve sâ'ir sonradan muhdes olan mahallerin elçi İbrâhim Paşa hazretlerinin tarafından keşfine me'mûr olan kethüdâları Hüseyin Beg ve müderrisinden Râgıb Efendi ve Bosna vâlisi tarafından ta'yîn olunan kimesneler ile görüp keşf eylediklerinden sonra tahrîr ve i'lâm eyledikleri mumzâ ve mahtum kâimeleridir ki inşâallâhu ta'âlâ fi-mâba'd faysal virildikde arâzî-i mezkûrenin hudûdu ma'lûm olmağičün vech-i âfi üzere 'ayniyle zikrolunur:

Taraf-ı Devlet-i 'Aliyye'den Nemçe Çasarı tarafına sefâret hizmetiyle şeref-yâb olan 'izzetlü İbrâhim Paşa'ya Devlet-i 'Aliyye tarafından fermân-ı 'âli irsâl olunup münâza'un-fih olan Novi-i Cedîd husûsunu vükelâ-yı Çasar ile söyleşüb mukaddemâ mahall-i nizâ'a ittîlâ' tahsîli ma'kûl görülmekle mücerred mahall-i nizâ'ın ahvâline vukûf tahsîli için taraflarından bu fakîr ile mezbûr Râgıb Efendi ve Çasar tarafından dahi Hörştan nâm kavalier ta'yîn olunup Bosna Vâlisi tarafından dahi Novi ahvâline vukûf-ı tammı olan serhad ağaları ile bir âdem ta'yîn buyurulup cümle ma'rifetiyle mahall-i nizâ' olan Novi-i Cedîdin ahvâline vukûf-ı tammı olanlardan Novi dizdârı Arslan Ağa ve Novili Mehmed Ağa ve Kara Memîzâde Mahmud odabaşı ve Topal 'Osman Ağa ve Mahmud Ağa ve Novili Hürrem Ağa ve kulağuz Kara Mustafa ve odabaşı Murad Ağa ve sâ'ir serhad ahâlîsinden cemm-i gafîr ile mahall-i nizâ'a hâzır olduğumuzda Çasar-ı bâ-vakâr tarafından ta'yîn olunan Hörştan dahi ol taraf ahvâline vukûf-ı tammı olan Nasârâ tâ'ifesinden Krubiçe Zakovik, Radoviçe Şarbovik, Radan Lukaç nâm müsinn ü sâl-hürde mesihiler ve sâ'irleri ile gelüp 'akd-i meclis olunmağın

cümle muvâcehelerinde bu ihdâs olunan kal'a ve varoş [s. 13] tarafında Novi-i 'Atîk'in toprağı var mıdır ve bu kal'a ve varoş mahalli ne idi deyu su'âl olunup cümle hâzır olan serhad ağaları bu tarafda dahi Novi-i 'Atîk'in ma'lûmü'l-hudûd toprağı vardır ve bu kal'a ve varoş ihdâs olunan mahal Novi ahâlfisinin samanlıkları ve bostanlıkları ve ahurlukları idi didiler ve bu tarafda olan Novi-i 'Atîk toprağı hudûdunu ta'yîn için tarafeynden mezkûrî'l-esâmî olan ashâb-ı vukûf ittifâkı ile Una suyunun yukarisından Graboviça deresiyle nâm-ı diğer Kukavitsa (قوتوسه) dik bayıra kuru kirazlara andan bayır ile Kupalapla (قپلاپله) humkasına andan Zâhiriye oğlu evi üzerinden dördüncü humkaya Radoviça dolayısıyla Ugrananiça (Grananiça) suyu üzerinden Kaylayıvâdi (قپلايوادی) üzerine andan yayla aşuru Lobna deresinden yol ile Jironiça deresine andan aşırısından Kulaçoğlu evi üzerine Kırboşya (قروشه) boğazıyla Yayaoğlu evi üzerine andan İstan oğlu evi altı yanından Graboviça deresi aşurusundan Pavkoça bayırı ile Tisaviça deresine Novi ve Zirin hudûdu ile Hadimoğlu bağı yanında eski kilise yeri üzerine Milacin (ميلاجن) ve Cibovitn (جبويطن) odaları aralarından Divşe deresine Divşe deresiyle Una suyu yürünüp minvâl-i muharrer üzre bu tarafda Novi-i 'Atîk hudûdu tahrîr olundu.

Dergâh-ı 'Âlî kapucubaşlarından taraf-ı Devlet-i 'Aliyye'nin hudûd vekîli 'izzetlü İbrâhim Efendi hazretleri eger çi Novi toprağından yukarı olan adalar 'ahidnâme-i hümâyûn mücebince Devlet-i 'Aliyye'nin olduğuna iştibâh yokdur lâkin Novi-i 'Atîk tahliye olunmadığından bu adalar dahi kalmışdır deyu Bosna Vâlisi'ne i'lâm etmekle anlar dahi bu adaları da görüp tahrîr idesiz deyu fermân buyurmağın refikimiz Hörştan ma'rifetiyle anlar dahi görülüp tahrîr olunmuşdur:

İbtidâ Ravniça-1 adasıdır ki varoşu Zir adası dahi ta'bir olunur ve andan Uşirgan-2 adası ma'a kulle ve andan وير تلجتلره karşı diğer Ravniça-3 adası ve andan Struga-4 adası ve andan Reis-5 ma'a Şapluoğlu adası ve andan diğer Şapluoğlu-6 adası ve andan Ahmedlü Yitik-7 adası ve andan Gloho-8 adası ki nehr-i Una ile Sava müctemi' olduğu mahalde vâki' olmuştur andan dahi Radivi-9 adası ve andan Varoş-ı Bâlâ-10 adası ve andan Lişniça-11 adası ma'a kulle divarı ve andan Çanooğlu-12 adası ve andan yukarı Şistoğlu-13 adasıdır bundan ma'dâ mugayyir-i 'ahidnâme-i hümâyûn Yesanofça karşularında yeniden bir çartak ve bir palanka ihdâs olunup [s.14] ve Bihke serhaddi havâlfisinde kadîminden hâlî ve harâb beş kulleye muhâfazacı vaz' olunmuşdur deyu hâlâ Nemçe tarafına ilçi ta'yîn olunan 'izzetlü İbrâhim Paşa'ya taraf-ı Devlet-i 'Aliyye'den i'lâm olunup vükelâ-yı Çasar ile mükâleme olundukda varup mahallinde keşf olunup hakikat-i hâl ma'lûm olunmağın istemeleriyle 'izzetlü ilçi İbrâhim Paşa tarafından bu kullarıyla Râgıb Efendi ve Çasar-ı bâ-vakâr tarafından Hörştan ve hâk-i pâyê rüy-mâl olundukda taraf-ı devletlerinden bu husûsa dahi Bosna alaybegi Hasan Ağa ta'yîn olunmağıle dördümüz ma'iyyet ile varup mahallinde keşf ve tahrîr olundukda Una suyu Sava'ya karıştığı mahalde 'Atîk Yesanofça karşusunda altı dizime bir muhdes çartak ve aşâğısında iki

yanında tekerlek üstünde iki şâhî top ve üst yanında tahmînen top yuvarlağı irişecek mahalde nehr-i Una kenarında dört köşesinde dört tabyalı bir dizme şaranpo palanka ve içinde iri mükemmel dokuz direk temel olmak üzere ve otuz kırk mikdârı kalın tahtalar gâlibâ iç tabya imiş hedm olunmuş ve bir cedîd matbah ve bir oda dahi yapılmış ve muhâfazacı vaz' olunmuş ve kaptanı önünde su kenarında bir çartak ve içinde tekerlek üstünde bir şâhî top ve bir küçük varul şâhî yuvarlağı ve aşağısında bir dahi şâhî top ile üç parangı didikleri küçük toplar ve Bihke serhaddinde Vranograç kal'asının karşusunda tahmînen dört sâ'atlik yerde vâkî' Pernik kal'ası harâbesinde muhâfazacı ve bir haber topu vaz' olunup ve cedîd iç-kal'a kaptanı ve üzerinde cedîd tahtalardan muhâfazacı mahalli yapılmış ve Kladuşa kal'ası karşusunda tahmînen iki buçuk sa'at yerde Petrofça kal'ası harâbesinde bir cedîd çartak yapılp bir tarafında parmaklık çekilmiş ve bir haber topu ve muhâfazacı vaz' olunmuş yine Kladuşa kal'asına iki sa'atlik yerde Kristina kal'ası harâbesinde bir cedîd çatna oda yapılp muhâfazacı dahi vaz' olunmuş ve Mutiniça (موتينيچه) ve Pikler (پيكلر) kal'alarının mukâbelelerinde tahmînen dörder-beşer sâ'at yerde Kolkoviç kal'ası harâbesinin cevâniib-i erba'asına dizme şaranpo ve iç-kal'asına cedîd asma kapu ve iki çatma tabya ve evvel kapu önünde bir cedîd çartak yapılp bir haber topu ve muhâfazacı vaz' olunmuş ve Bihke kurbünde Trişça'ya iki sâ'at ve Ostruşça'ya dört sâ'at yerde Gremen (كرمين) kal'ası harâbesine bir cedîd kapu ve bir cedîd çatma oda yapılp muhâfazacı dahi [s.15] vaz' olunmuş minvâl-i muharrer üzre müşâhede olunup ol ki vâkî'-i hâldir iş bu bin yüz on iki Saferü'l-hayrın on birinci erba'a günüdür hâliyâ Bosna vâlisi vezîr-i mükerrrem devletlü sa'âdetlü Halil Paşa hazretlerine i'lâm ve Beç tarafına revâne olmuşuzdur inşaallâhu ta'âlâ ol tarafa varıldıkda minvâl-i muharrer üzre cemî' ahvâli İlçi Paşa hazretlerine ifâde ideriz anlar dahi Çasar-ı bâ-vakâr vükelâsiyle mükâleme idüp ne vech üzre faysal virirlerse i'lâm iderler deyu ilçi İbrâhim Paşa kethüdâsı Hüseyin Beg ve ma'an me'mûr-ı müderrisinden Râgib 'Ali Efendi memhûr kâ'imeleriyle i'lâm eyleyüp ve gönderdikleri kâ'imeleri sûreti der-i devlet-medâra 'aynu ile 'arz olundukda imdi husûs-ı mezbûr mahallinde söyleşilüp bir sûrete ifrâğ ve sana haber vürûd idinceye degin Novi kal'ası toprağıyla taraf-ı Devlet-i 'Aliyyemden zabt olunmak üzre kemâl mertebe câzim ve mükibb olup ve muhdes olan kılâ' ve mahallerin dahi muhâfazacıları ihrâc ve ebniyeleri ref' etdirilüp 'ahidnâme-i hümayunumun mazmûn-ı münîfi tenfiz ve icrâ olunmaludur işbu fermân-ı 'âlişânımı saray mahkemesinde sicile sebt itidiresin ki te'hîr ve tesvîf ile ferâmûş olunmak ihtimâli olmaya deyu bin yüz on ikinci Rebi'ü'l-âhırınun evâ'ili târihiyle müverrah şeref-yafte'-i sudûr bulan emr-i şerîfin mazmûn-ı vâcibü'l-ittibâ'ı üzre ilçi İbrâhim Paşa'ya ve Venise Banı'na ve Karlofça Generali'ne hâliyâ Bosna vâlisi sa'âdetlü vezîr-i mükerrrem Halil Paşa hazretleri taraflarından mahsûs âdemler ile kemâl mertebe takayyüd ve ihtimâm-birlehtir kağıdlar tahrîr olunup ancak henüz faysal virilmemekle vârid olan emr-i şerîf-i 'âlişâna imtisâlen işbu mahalle kayd u şerh olundu fi't-târih el-mezbûr.

Bende-i İbrâhim ser-bevvâbîn-i dergâh-ı 'âlî vekîl-i hudûd-ı sultânî.

Ma'fili min-ta'yîni'l-hudûd-ı mukarrer ledel-ba'de sarfi'l-mechûd ve ene'l-'abdü'l-fakîr ileyhi subhânehu ve ta'âlâ 'Abdullah el-müderri ve'l-me'mûr bi'l-umûrî'l-mezkûre bi-emri menlehü'l-emr 'ufiye 'anhu.

Bende-i Halil muhâfaza-i Bosna.

[MÜHÜR] [s.16]

Devlet-i 'Aliyye'ye Nemçe'den Redd ve Teslîm Olunan Kılâ' Beyân Olunur

Hâlâ yed-i küffârda kalan Kostaniça kal'asına karşı Devlet-i 'Aliyye hudûdu dâhilinde kalan Sofo kulesi Nemçe'den tahliye ve taraf-ı Pâdişâhiden içine neferât vaz'ı fi-8 min- Saferü'l-hayr sene 1112.

Kezâlik Nemçe'den tahliye ve Devlet-i 'Aliyye tarafından zabtolunan Yesanofça palankası fi-9 min-Saferü'l-hayr sene-1112.

Kezâlik Nemçe'den tahliye ve Devlet-i 'Aliyye'ye redd ve teslîm olunan Dubiça kal'asının zabtı fi-9 min-Saferü'l-hayr sene 1112.

Kal'a-i Doboy zabtı fi-16 min-Saferü'l-hayr sene 1112.

Brot şaranpoyunun ve soltat odalarının hedmi ve redd ve teslîmi fi-3 min-şehr-i Rebî'ü'l-evvel sene 1112.

Hudûd hutâmında tarafeynin cümle a'yân ve 'askeriyle Brot menziline 'akd-i meclis olunup iskeleler ve yollar ve gayrı serhad ahvâliçün Çasar vekîli Konto Marsili Ceneral ile mükâleme olunan mevaddır ki Bosna muhâfızı Vezîr-i Mükêrem hazretlerine i'lâm ve taraf-ı bâhirü'ş-şereflerinden dahi tecvîz olunmuşdur.

İbtidâ nehr-i Sava Üzerinde Tahmîn Olunan Gümrük İskeleleridir

Çasar zabtında olan ibtidâ Raça iskelesi.

Ânun mukâbilinde Bosna tarafında Beline kasabasıdır ki aşağıda Sava kenarında 'âdet-i kadîme üzre ünênâ oturacak müceddeden yer yapılmak iktizâ ider.

İkinci iskele Çasar zabtında olan Yabangrad dimekle ma'rûf iskeledir.

Ânun mukâbilinde Bosna tarafında Skroviça iskelesidir.

Üçüncü Çasar zabtında olan Brod iskelesidir.

Ânun mukâbilinde Bosna tarafında kezâlik Brod iskelesidir ki Devlet-i 'Aliyye'nindir.

Dördüncü Çasar zabtında olan Asunar iskelesidir.

Ve ânın mukâbilinde Bosna tarafında dahi hâlâ Devlet-i 'Aliyye'de olan kezâlik Asunar iskelesidir.

Beşinci Çasar zabtında olan Gradişka-i Cedîd iskelesidir.

Ânun mukâbilinde Bosna tarafında Gradişka-i 'Atîk iskelesidir.

Altıncı nehr-i Una içinde Çasar zabtında olan Kostaniça iskelesidir.

Ânın mukâbilinde Bosna tarafında Devlet-i 'Aliye'nin Sofo kulesi iskelesidir.

Mükâleme-i mezkûreden sonra dahi iktizâ itmekle Kobaş ve Brçki iskeleleri zamm olunup tahrîr ve Devlet'e 'arz olunmuşdur[s. 17].

Devlet-i 'Aliyye Zabıtında Olan Vilâyet-i Bosna'ya Nemçe Tarafından İşleyecek Serhad Yollarıdır ki Cümle Ma'rifetiyle Tahmîn ve Tahsîs Olunup Mükâleme ve Kayd Olunmuşdur

Tarafeyn zâbitlarının ma'rifetleri ve yol kağıdlarıyla iki tarafa ebnâ-i sebîl varup gelecek ibtidâ Novi yoludur.

İkinci Çasar zabtında olan İslöven (Sloven) kal'ası yoludur ki iki tarafa gidüp gelenler İslöven kapudanından ve Bihke beginden yol kağıdı olmadıkça kimesneye yol virilmeye.

Üçüncü İzaçık ve Bihke mukâbilinde Lika Udovina'ya giden Pleşeviça yaylası aşuru Jelev yoludur.

Dördüncü Oruşça ve Ostroviça mukâbili olup Pleşeviça yaylası aşuru olan Lonbardnik yoludur.

Beşinci Sırp nâhiyesinde olan Popna Klança yoludur ki zikr olunan beş yol ile Çasar memleketine gidilür ve gelinür.

Bir dahi madde budur ki zikrolunan yollardan gayrı işlememek üzere tarafeyn hâkimlerinden mü'ekked fermânlar vârid olup halk âgâh olunca elli gün mehl gösterile.

Bir madde dahi budur ki 'akd olunan sulh ü salâha ri'âyeten te'yîd ve istihkâm-ı hudûd için 'alâmet vaz' olunan humkalar mürûr-ı eyyâm ile suların ve yağmurların tuğyanı sebebiyle bozulmak ihtimâli oldukda karîbinde olan tarafeyn serhadlerin kapudânı ve zâbitleri hâkim-i vilâyet olanlara 'acele üzere 'arz ve devlete i'lâm idüp fermânları üzere humkaları tecdîd eyleyeler [s. 18].

Zikrolunan Yolların Şurûtu bu Minvâl Üzre Mükâleme Olunmuşdur

Bu ta'yîn olunan beş yoldan iki taraf serhadlerine ve vilâyetlerine mürûr u ubûr idenlere mâdâm ki mu'teber olan zâbitlerinden ve kapudanlarından yol kağıdı virilmedikçe yol virilmeye zîrâ bâ'is-i ihtilâl olur ve beş yolun birisini ihtiyâr etmeyüp gayrı yoldan gidenlerin niyyeti fesâd olmağile buldukları yerde ahz olunup tarafeyn zâbitlerine teslim ve cezâları tertîb itdirile ve kapudanlar ve zâbitler yol kağıdı için bir akça ve bir habbe almayup ve yaramazlara mu'în olmayup ve sulha ri'âyeten kendüleri dahi dâ'imâ basîret üzere olup ve serhadler mâbeyninde ol vechle eşkiyâ olanları zabt idüp ve hâkim-i vilâyete 'arz ve 'ilâm iderlerse tarafeynden her vechle fesâd ve ihtilâlden hazer ve muhkem tenbîh üzere olalar [s. 19].

وگفته اند که کلکلی در این کلمه هاله ای است و در این کلمه نیز کلمه ای است

ظاهر اولیایان است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

مهر ماه و اولیایان در این کلمه

نزد او نیز کلمه ای است

اولیایان در این کلمه

اولیایان در این کلمه

نزد او نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

مهر ماه و اولیایان در این کلمه و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

نزد او نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

مهر ماه و اولیایان در این کلمه و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

نزد او نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

مهر ماه و اولیایان در این کلمه و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

نزد او نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

مهر ماه و اولیایان در این کلمه و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

نزد او نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

درون ولایت

مجلس است و در این کلمه نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

مهر ماه و اولیایان در این کلمه و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

نزد او نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

مهر ماه و اولیایان در این کلمه و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

نزد او نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

مهر ماه و اولیایان در این کلمه و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

نزد او نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

مهر ماه و اولیایان در این کلمه و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

نزد او نیز کلمه ای است و بنا بر این در این کلمه نیز کلمه ای است

اراضی من ترویق و تزیین اید و چنانچه اوسقور دروش آغا جنة طرز و صدق
 قیود و اعتبار اولسذب نگراولده ارسقور کس آقا بکنت اطرافده بزم
 خدمت وضع اولسذب و انده خانقا مشور بر سوسو کجا ایلد بوسید
 در حیدر اریق اوزر ممالخده ادرله کارنده بر خدمتینست
 اولسذب و انده بوسید قلیو تبییر اولده قلیو حرا بی و ارتجیر بر
 حبس یولک صاعنخده و رسولنده اهلج خدمت وضع اولده بوسید
 ندرتخرا بر وقت خلیط لندی نگرا اولده بوزین قلیو بی و ساطرفنده
 غدر راستی ما بینده واقع ایلد ایل سر صده لایق کس و طریفده
 جکوب ارقا و بر بر بوزیم قدر کارا سیکلر اندردی ایلد مفاطر
 کتیه و سبیل ایل بوزیم بخت نغف اولمینه بالا تصفا دفع انده ایل
 رضا طرافین ورا و کلین اوزر نگرا اولده خراب رشید بولده
 ایشینده هدم اولسذب ابقن مستخراب تلبیر کای طراق و کاش ایلد
 تیلور بوسید اولدلو عیامت معدود اولج اوزر بر عظیم خدمت
 وضع ایشنده و انده قوریشچی و خلیو بوزیم تمام ممالخده و بوسید
 ندرتخرا بر قریب بره نون باوند بهنده قوریشنده و بوسید
 و انده بی قریب بره یولک صاع طرافنده بر خدمت و انده خراب و بر
 ترسیده بولک صاع طرافنده بر خدمت و انده خراب و بر خدمت
 بیت خراب قورسد با برنده خدمت و بی ندرتخرا سینه بر عظیم
 نغف اولسذب و انده بر خدمت و انده خراب و قورسد بوسید بوسید
 بر خدمت و انده ایلو بایش بوسید و انده بولک صاع بوسید
 بر خدمت و انده بوش قورسد با برنده
 بر خلیط نغف اولسذب بوسید
 قلیو نغف خدمت
 اند و تمام ایشدر

ورائز تر کیم قلیو بی ارا سببک حیدر بی ایلد اوزر
 ایشا شایخ بر قورق قریبه بر خدمت و انده بی اوزر
 شایخ هزاره قریب سنده و نگرا و نده بر خدمت و انده تمام ایشا هزاره
 بر خدمت و انده و انده با برنده بولک صاع و بر خدمت و انده بولک صاع
 بره بوسید و انده بر خدمت و انده بوسید قلیو بی با برنده بوسید
 و انده بی قریو بی با برنده بولک صاع و بر خدمت و انده بوسید قلیو
 ایشا بر خدمت و تمام ایشا و اولدده بر خدمت و انده ساری
 قورسد بی نام کله بوقورق بوشنده بر خدمت و بی ساری با برنده
 بوقورق بوقورق با نده بر خدمت و نگرا اولده بوقورق ایشا هزاره
 صد مالا رقیق اوزر رضا طرافین رشید و شایخ ایشا هزاره و خلیط
 غلیبه به نغف اولدو بی و ارتجیر حیدر ایشا و ارتجیر اولسذب کلده
 اولدده نغف اولدو بی و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی
 وضع اولدده نغف اولدو بی و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی
 حیدر اولسذب بوشنده تمام کله
 بوزر بوزر در مکت صوی
 غلیبه بر قلیو خراب
 قلیو بوزر نغف
 حیدر خراب
 ایشا
 قلیو ایشا هزاره نغف اولدو بی و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی
 و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی
 و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی
 و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی
 و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی
 و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی
 و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی و ارتجیر ایشا هزاره نغف اولدو بی

سرحد زانفت بر طرفه پیشتر با کوهستان فیروز واقع آرد و از این جهت
و برین کوهستان زانفت مقابل کوهستان
یا بلا سرحد قطع اوله
صدمه و دهن اوله
علاقیه
بیت الحزب

نهر صوبه کوهستان پیشتر با کوهستان قورایقینا و اوله این نهر و اوله اوله
بر طرفه این کوهستان برین کوهستان و بطنیم قورایقینا و اوله اوله
قطع اوله و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
قورایقینا و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
سرحد و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
و اوله اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله

بر صومعه نصب اوله
بر صومعه نصب اوله
یا بلا بر صومعه نصب اوله
خوردن تمام
اوله

اوله اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
کوهستان برین کوهستان و اوله اوله

سرحد زانفت و اوله اوله
یا بلا سرحد قطع اوله
صدمه و دهن اوله
بیت الحزب

نهر و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
نهر و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
کوهستان برین کوهستان و اوله اوله

نهر و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
نهر و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
کوهستان برین کوهستان و اوله اوله

حالی از سرحد و اوله اوله
سرحد زانفت بر طرفه پیشتر با کوهستان فیروز واقع آرد و از این جهت
و برین کوهستان زانفت مقابل کوهستان
یا بلا سرحد قطع اوله
صدمه و دهن اوله
علاقیه
بیت الحزب

نهر صوبه کوهستان پیشتر با کوهستان قورایقینا و اوله این نهر و اوله اوله
بر طرفه این کوهستان برین کوهستان و بطنیم قورایقینا و اوله اوله
قطع اوله و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
قورایقینا و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
سرحد و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
و اوله اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله

بر صومعه نصب اوله
بر صومعه نصب اوله
یا بلا بر صومعه نصب اوله
خوردن تمام
اوله

اوله اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
کوهستان برین کوهستان و اوله اوله

اورزنده بر طرفه و صومعه اوله
امید یا ناظر اوله
صومعه اوله
نهر و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
کوهستان برین کوهستان و اوله اوله

نهر و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
نهر و اوله اوله این کوهستان برین کوهستان و اوله اوله
کوهستان برین کوهستان و اوله اوله

دولت مبدع بی غیر در دولت اولی علی بن ابی طالب
ما بکاره بود که دولت او از کسی بی غیر
و دولت او در اولی و فاعله که
سبب بود که از بی غیر علی و اولاد
بر شایسته دولت بود که
و بی غیر از بی غیر علی و اولاد
که دولت او از بی غیر علی و اولاد
طریقه دولت او از بی غیر علی و اولاد
مستقیم بود بی غیر علی و اولاد

عبدالمطلب سزای او در دولت او علی بن ابی طالب
همکار او بود که در دولت او علی بن ابی طالب
مکالمه دولت او در دولت او علی بن ابی طالب
تیمار دولت او

ایضا در تمام دولتی که در این دولت
بی غیر علی و اولاد
ایضا در تمام دولتی که در این دولت
بی غیر علی و اولاد

ایضا در تمام دولتی که در این دولت
بی غیر علی و اولاد

ایضا در تمام دولتی که در این دولت
بی غیر علی و اولاد

ایضا در تمام دولتی که در این دولت
بی غیر علی و اولاد

ایضا در تمام دولتی که در این دولت
بی غیر علی و اولاد

ایضا در تمام دولتی که در این دولت
بی غیر علی و اولاد

دولت او از بی غیر علی و اولاد
سبب بود که از بی غیر علی و اولاد
طریقه دولت او از بی غیر علی و اولاد
مستقیم بود بی غیر علی و اولاد
دولت او از بی غیر علی و اولاد
سبب بود که از بی غیر علی و اولاد
طریقه دولت او از بی غیر علی و اولاد
مستقیم بود بی غیر علی و اولاد
دولت او از بی غیر علی و اولاد
سبب بود که از بی غیر علی و اولاد
طریقه دولت او از بی غیر علی و اولاد
مستقیم بود بی غیر علی و اولاد
دولت او از بی غیر علی و اولاد
سبب بود که از بی غیر علی و اولاد
طریقه دولت او از بی غیر علی و اولاد
مستقیم بود بی غیر علی و اولاد

دولت او از بی غیر علی و اولاد
سبب بود که از بی غیر علی و اولاد
طریقه دولت او از بی غیر علی و اولاد
مستقیم بود بی غیر علی و اولاد

دولت او از بی غیر علی و اولاد
سبب بود که از بی غیر علی و اولاد
طریقه دولت او از بی غیر علی و اولاد
مستقیم بود بی غیر علی و اولاد

دولت او از بی غیر علی و اولاد
سبب بود که از بی غیر علی و اولاد
طریقه دولت او از بی غیر علی و اولاد
مستقیم بود بی غیر علی و اولاد

دولت او از بی غیر علی و اولاد
سبب بود که از بی غیر علی و اولاد
طریقه دولت او از بی غیر علی و اولاد
مستقیم بود بی غیر علی و اولاد

درمستعلیه ضبطه ارفاق بولایت بوزنه بر یک طرفه شهر جانا
سرحد بود که مرز بود که معرینه گنج و کعبه
ایرانی بحال و قیامه کلمه

طریقین صفا بطریق مع بنامی اید ان کاغذ برای ای ملک از این اسباب وارور کلاغلیک
اندرا نوکا یونیدر

الجزیر سیا در طبعنا ارفاق هلمه قلمده بر لیدر کاغذ بفرزیدر کلاغلیک اوله
زهنگه کلمه بر ان کاغذ اوله قلمده بر ان و بر طبع

اوله چی ایدر حقیقت بر بلاهت کاغذه لبقه اورویت بر کیده بیسویک آهتر
تولوه یولیدر
در رنج اوردیجه و ایرتوردیجه صفا ایدر اوله بیسویک آهتر ایدر اوله لو بیا
بشهر چی سرسینه برینه اوله بویت قلمده یولیدر کلاغلیک برین اوله
صفا ملکته یولیدر و کلام

برین کاغذ بودر کلاغلیک اوله یولیدر صفا
شهر ایدر طرفین کلاغلیک کلام
فرمان اورد و اوله
خلق آگاه اولدیجه
ایله کلام مهمل
تولیدر

بر کاغذ ایدر بودر قلمده اوله صلح رعایت نمایدر حکام صدرلر طرفین
مست اوله قلمده بودر ایدر ایدر صورت و بقدرت طبعنا بیسبیل
بوزلمق ایشمال اولدقده قلمده اوله

طریقین صدرلر قیلودانه و صفا بطریق
حاکم ولایت اولدولر کلاغلیک اوله
معرفه ولایت ایدر
فرمان اوله ایدر کلام
تولیدر ایدر

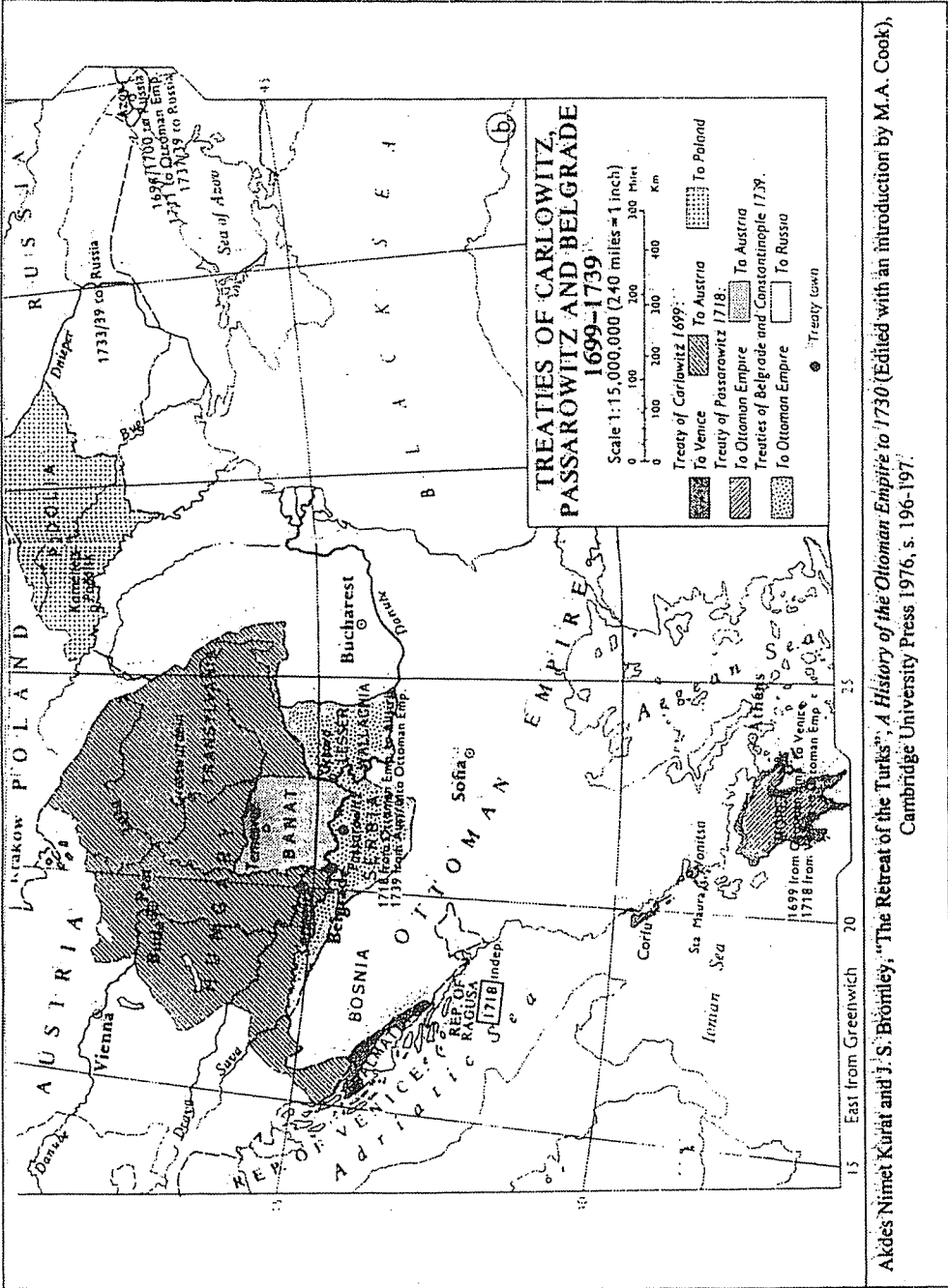
ذکر اولدق یولیدر شهر طریقی
بر مستعل اولدق کلام اوله

بدرقیق اولدق بخش یولیدر ایله اولدق کلام اوله
معتبر اولدق صفا بطریقین و قیلودانه کلام اوله
نیز رعایت ایتغال اولدور و بخش بودک برین اختیارالمیو برین
کلامت ایدر صفا اولدق کلام اوله

تسلیم بودر ایله برین صفا بطریقین کلام اوله
بر ایدر برین ایله برین صفا بطریقین کلام اوله
و ایله بصیرت اولدور اولدور و سردار برین صفا
اولدق صفا ایله برین و حکم ولایت معروض و اعلام ایدر برین طرفین
بر صفا کلام اوله
و حکم صفا اولدور کلام

00002

MUSAFIRANLILIK
00002
* 50 *

Akdes Nimet Kürat and J. S. Brämiley, "The Retreat of the Turks", *A History of the Ottoman Empire to 1730* (Edited with an introduction by M.A. Cook), Cambridge University Press 1976, s. 196-197.